

Pälkäneen peruskoulujen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma

Pälkäneen kunnan peruskouluissa tehtiin kevätlukukaudella 2016 kartoitus tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden toteutumisesta keväällä 2016. Koulujen oppilaskunnat kertoivat näkemyksiään ja kokemuksiaan etukäteen valmistetun keskustelumateriaalin pohjalta. Keskustelua ohjasi nuorisotyöntekijä ja tapaamiset olivat osa oppilaskunnan toimintaa. Alkukartoitus tuotti kuusi näkökulmaa tasa-arvoisen ja yhdenvertaisen peruskoulun edistämiseen. Näkökulmat työstettiin sivistystoimen kehitystiimissä tavoitteiksi ja toimenpiteiksi.

Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelman ensimmäinen kappale ”Kukaan ei o parempi kuin toinen” sisältää tietoa koulun arjesta ja käytännöissä huomioitavista asioista. Kappaleessa ”Kulttuurit, tavat ja käytänteet ylläpitävät epätasa-arvoa” esitellään epätasa-arvoiseen kohteluun johtavia tekijöitä sekä niihin puuttumista. Suunnitelmaan on kirjattu ne seikat, jotka kartoituksen ja lähdemateriaalin perusteella olivat keskeisiä elementtejä yhdenvertaisuuden edistämässä. Lopuksi esitellään oppilaskunta tapaamisten pohjalta laaditut toimenpiteet.

Liitteenä on erillinen kaavio, joka kuvaa nykytilannetta ja siihen liittyviä kysymyksiä, toimenpide-ehdotuksia ja tavoitteita. Kaavio toimii pohjana koulukohtaisille suunnitelmille. Kaavio julkaistaan myös julisteena, jotta se saa näkyvyyttä koulun arjesta. Tämä asiakirja ja liitteenä oleva kaavio yhdessä muodostavat Pälkäneen peruskoulujen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelman 2016-2020. Koulukohtaiset tavoitteet ja toimenpiteet asetetaan vuosittain ja kirjataan osaksi koulujen vuosisuunnitelmaa.

Lisätietoa aiheesta voi lukea esimerkiksi ”Tasa-arvotyö on taitolaji” –oppaasta, jota on hyödynnetty myös suunnitelman laadinnassa. (http://www.oph.fi/download/173318_tasa_arvotyö_on_taitolaji.pdf)

1. Kukaan ei o parempi kuin toinen

Epätasa-arvoinen kohtelu on vain harvoin tietoisien ja tarkoituksellisten toiminnan tulosta, vaan se on piiloista ja välillistä. Sen esiin tuomiseen tarvitaan työyhteisön herättelyä, yhteistä keskustelua ja toimintaa tukevia työkaluja. Jokainen opettaja ohjaa oman opetuksen yhteydessä –tietoisesti tai tiedostamattaan– oppilaita valintoihin, ammatteihin ja tulevaisuuteen.

Eriarvoisuutta ei saa muodostua:

- *sukupuolen
- *lapsen tai nuoren asuinpaikan vuoksi
- *vanhempien sosioekonomisen aseman perusteella.

Perusopetuksen tehtävänä on tarjota jokaiselle oppilaalle yhtäläiset mahdollisuudet hankkia yhteiskunnassa ja työelämässä tarvittavia tietoja sekä taitoja. Yhteneväistä on myös se, että tyttöjä ja poikia tulee tukea opetuksen ja ohjauksen avulla niin, että he voivat tehdä oppiaine-, koulutus, ja uravalintoja yksilöllisten ominaisuuksiensa, vahvuksiensa ja motivaatiotekijöidensä –ei sukupuolensa- perusteella.

Opetuksen tulee olla sukupuolittietoista. Jokainen oppiaine edistää sukupuolten tasa-arvoa omalla tavallaan. Työtapojen, oppimisympäristöjen ja yhteistyökumppaneiden valinnassa kiinnitetään huomiota sukupuolittuneiden asenteiden ja käytänteiden tunnistamiseen ja muuttamiseen. Opettajien tulee tiedostaa stereotyyppiset sukupuolikäsitykset, jotka ilmenevät asenteissa, käyttäytymisessä sekä siinä

miten oppilas kohdataan yksilönä. Epätasa-arvo jää piiloon, kun sukupuolesta ja sen vaikutuksista ei puhuta ja toimitaan näennäisesti neutraalisti.

Sukupuolittietoinen opettaja:

*ymmärtää sukupuolta muokkaavia sosiaalisia ja kulttuurillisia tekijöitä sekä tietää, että niihin voi vaikuttaa

*tunnistaa omia taipumuksia suhtautua oppilaisiin eri tavoin sukupuolen mukaan

*antaa oppilaille tilaa olla omanlaisensa

*purkaa työyhteisössään opetuksen sukupuolittavia ajattelu- ja vuorovaikutusmalleja sekä käytäntöjä

*edistää tasa-arvoa aktiivisesti ja tietoisesti luokassa ja koulu-yhteisössä valitessaan oppimateriaaleja, työtapoja ja yhteistyökumppaneita.

*opetetaan tunnistamaan sukupuoleen liittyviä odotuksia ja luuloja ja autetaan ymmärtämään, että heidän ei tarvitse rajoittaa omaa toimintaansa niiden mukaan.

2. Kulttuurit, tavat ja käytänteet ylläpitävät epätasa-arvoa

Sukupuolten tehtävät, roolit ja työnjako ovat sidoksissa kulloiseenkin kulttuuriin, yhteiskuntaan ja yhteisöön. Esimerkiksi jos ajattelemme Suomea sata vuotta sitten tai jotakin sukupuolijärjestelmältään olennaisesti poikkeavaa kulttuuria, huomaamme aikakauteen ja kulttuuriin liittyviä piirteitä. Ilman sukupuolittietoista lähestymistapaa koulussakin saatetaan uusintaa perinteisiä käsityksiä tyttöjen ja poikien eroista, oppimisesta ja sukupuolelle tyypillisistä mieltymyksistä ja käyttäytymispiirteistä.

Oman perheen, suvun ja yhteiskunnan tasa-arvotilanne välittyy monin tavoin esi- ja peruskouluikäisten kokemusmaailmaan. Lapsi rakentaa käsitystään sukupuolesta sekä sukupuolen valtarakenteista, hierarkioista ja mahdollisuuksista syntymästään lähtien. Kasvattajien ja opettajien tulee rakentaa tasa-arvoa tietoisesti.

Arjessa tulee huomioida ne asiat ja tilanteet, joihin sisältyy epätasa-arvoisia tai sukupuolittavia elementtejä. Aikuisten näkökulmasta ne voivat olla merkityksettömiä, mutta näistä pienistä tuokioista koostuvat suuret kulttuuriset rakenteet.

Arviointi

Arviointipalautetta antaessaan opettajan on tärkeä ottaa huomioon tasapuolisuus. Voi olla, että pojat saavat pienestäkin työstä enemmän kiitosta kuin tytöt. Tytöiltä odotetaan lähtökohtaisesti sekä määrällisesti että laadullisesti enemmän työtä. Opettajat ovat myös taipuvaisia huomioimaan poikia enemmän kuin tyttöjä palautetta antaessaan.

Kiusaaminen ja kielenkäyttö

Ei riitä, että kiusaamiseen puututaan. Puuttumisen välineitä ja tapoja tulee kehittää yhdessä oppilaiden kanssa niin, että ne toimivat tarkoituksen mukaisesti. Oppilaiden asenne tulee olla kiusaamiseen epähyväksyvä. Sukupuoleen liittyvään häirintään tulee kiinnittää huomiota. Homoksi nimittelyyn, pornografisen materiaalin esittelemiseen sekä vartaloa, pukeutumista tai yksityiselämää koskeviin huomautuksiin tulee olla nollatoleranssi. SOME-maailman avoimuutta tulee lisätä.

Ammatin valinnan todellinen vapaus

Yhdenvertaisuutta edistetään tarjoamalla jokaiselle oppilaalle sukupuolesta riippumatta mahdollisuuksia tutustua monipuolisesti eri tieteenaloihin sekä niihin liittyviin koulutuspolkuihin ja ammatteihin. Opettajalla on tärkeä tehtävä rohkaista kaikkia oppilaitaan sukeltamaan tiedonaloihin sekä niihin liittyvään teknologiaan. Perinteisiä mielikuvia siitä, missä oppiaineissa oppilaat voivat pärjätä, pyritään kyseenalaistamaan. Opettajan tulee painottaa jokaisen vapautta itsensä määrittelyyn ja oman identiteetin rakentamiseen.

Omana itsenä oleminen

Opettajien ja oppilaiden tulee saada olla omia itseään koulun sääntöjen ja käytänteiden puitteissa. Tavoitteena ei ole erilaisuuden suvaitseminen vaan erilaisuuden kunnioittaminen.

3. Toimenpiteitä tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämiseen

1) Oppilaiden jakamiset ryhmiin tehdään lähtökohtaisesti muuten kuin sukupuolen perusteella (nimen tai syntymäajan perusteella). Käsityössä ja liikunnassa painotetaan kurssien sisältöä ja sukupuolittuneita tai muita perinteisiä käsityksiä murretaan. Liikunnassa huomioidaan myös vähän tai ei-ollenkaan liikkuvien oppilaiden näkemykset.

2) Oppilaita ja opettajia kohdellaan samalla tavalla tilanteesta tai asiasta riippuen. Eriarvoista kohtelua ei sallita. Itsereflektoinnin ja auditoinnin avulla voidaan kiinnittää huomiota tilanteisiin, joissa epätasa-arvoisuutta esiintyy. Oppilaita kohdellaan yhdenvertaisesti koulun arjessa esim. luokassa, käytävillä ja ruokalassa. Sukupuoli ei oikeuta löysempää tai ankarampaa kohteluun. Haastavien oppilaiden kanssa luottamus rakennetaan tarvittaessa uudestaan.

3) Kiusaamiseen etsitään ja rakennetaan sellaisia toimenpiteitä, että puuttumisella on vaikutusta. Uusia tapoja kiusaamisen ehkäisyyn rakennetaan yhdessä oppilaiden kanssa. Puuttumiseen ei väsyttä ja tilanteita ei jäädä seuraamaan vaan kiusaamisen vähentäminen vaatii aktiivista toimintaa.

4) Opettajia, oppilaita ja koulun muuta henkilökuntaa puhutellaan nimillä. Kouluhenkilökunnan kuvat ja nimet ovat mahdollisuuksien mukaan esillä.

5) Somea ja siihen liittyvää käyttäytymistä käsitellään koulujen opetuksessa. Asiapitoista somen hyödyntämistä pidetään esillä viihdekäytön rinnalla. Someen liittyvän opetuksen tulee olla vuorovaikutuksellista, jossa oppilaat voivat itse kertoa ajankohtaisista asioista ja trendeistä. Somen käyttöön annetaan konkreettisia ohjeita ja kannustetaan epäkohtien puuttumiseen. Oppilailla tulee olla mahdollisuus luottamukselliseen keskusteluun ilman häpeää tai syyllisyyttä.

6) Perusopetus kannustaa yhdenvertaisesti tyttöjä ja poikia opinnoissa. Jokaista oppilasta autetaan tunnistamaan omat mahdollisuutensa ja rakentamaan oppimispolkunsa ilman sukupuoleen sidottuja roolimalleja. Opettajat kiinnittävät huomiota myös tiedostamattomaan ohjaukseen ja puuttuvat esimerkiksi sukupuolittuneisiin näkemyksiin.